

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-8>

УДК 338.43:330.322](477)(045)

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF INVESTMENT ACTIVITY OF AGRIBUSINESS IN UKRAINE

Назаренко Сергій Анатолійович

доктор економічних наук, професор,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

Колесник Дмитро Васильович

аспірант ННІ економіки і права,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4053-1875>

Nazarenko Sergey, Kolesnyk Dmytro

The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkassy

У статті розглянуто теоретичні і практичні проблеми дослідження питання інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні, враховуючи суворі реалії російського повномасштабного вторгнення на територію України, проаналізовано важливість теми дослідження у системі наукових досліджень, встановлено актуальність на нинішньому етапі технологічного розвитку сучасної економіки. Авторами запропоновані практичні напрямки вдосконалення інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні як важливої складової розвитку національної економіки, особливо на час воєнного стану, та, у часи післявоєнної відбудови економічної системи держави, що завжди виступатиме об'єктом пильної уваги науковців і основних суб'єктів інвестиційної діяльності в Україні та за її межами, враховуючи глобальний характер розвитку міжнародних торгівельних зв'язків у світовій економіці.

Ключові слова: інвестиції, механізми інвестиційної діяльності, агробізнес в Україні, сільськогосподарське виробництво, післявоєнне відновлення економіки.

The article examines the theoretical and practical problems of researching the investment activity of agribusiness in Ukraine, taking into account the harsh realities of the Russian full-scale invasion of the territory of Ukraine, analyzes the importance of the research topic in the system of scientific research, establishes its relevance at the current stage of technological development of the modern economy. The authors proposed practical directions for improving the investment activity of agribusiness in Ukraine as an important component of the development of the national economy, especially at the time of martial law, and at the time of the post-war reconstruction of the state's economic system, which will always be the object of close attention of scientists and the main subjects of investment activity in Ukraine and beyond, taking into account the global nature of the development of international trade relations in the world economy. The purpose of the study is to assess the current dynamics of investment activity in the agricultural sector of the national economy, identify existing problems in this area, and justify important directions of state and private policy aimed at the activation of investment processes in agribusiness. In the article, the author summarizes the goals of ensuring the investment activity of agribusiness in Ukraine both at the international, state, and private levels. In the opinion of the author, the following goals should be: improving the legal framework for agribusiness support, establishing tax benefits and state grants, creating institutions and funds to support agribusiness investment activities in Ukraine, creating a system of reproducing and improving the fertility of soils, especially those that have suffered as a result of war actions; further encouragement by the state to ensure food security at the national level; social protection and provision of real living conditions of the rural population, where the main workforce of agricultural producers mainly lives; development of the social sphere of rural settlements and modernization of their infrastructure adapted to modern realities.

Keywords: investments, mechanisms of investment activity, agribusiness in Ukraine, agricultural production, post-war recovery of the economy.

Постановка проблеми. Економічна та соціальна криза в Україні, викликана військовою агресією Російської Федерації проти України, падіння ВВП, світова рецесія, зміна логістики експорту зерна, високі ціни на паливно-мастильні матеріали, глобальні зміни клімату, що також поступово відображаються на території України, породили перед агробізнесом в Україні ряд серйозних викликів, які зумовлюють перегляди вже усталених за останні десятиліття механізмів залучення інвестицій в розвиток сільськогосподарського виробництва.

Інвестиційна діяльність, її ефективність, організаційно-економічний механізм дії має свою специфіку у різних регіонах й, особливо, у галузях, що вимагає поглибленого вивчення й дослідження. Зазначене важливо для агробізнесу в Україні, оскільки це специфічна сфера, функціонування якої має бути спрямовано не лише на досягнення максимальної ефективності, а й на раціональне використання природних ресурсів, матеріально-технічних засобів, забезпечення продовольчої безпеки держави, постійне вдосконалення інновацій та технологій, реновації механізмів інвестиційної діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми інвестиційної діяльності та залучення інвестиційного капіталу в економіку України досліджували вітчизняні та зарубіжні учені, зокрема В. Беренс, Л. Борщ, А. Гальчинський, Л. Гітман, П. Самуельсон, Я. Хонко, Майорова Т.В., І. Бланк, А. Діброва, І. Дорош, М. Кісіль, М. Коденська, І. Ліпсіц, О. Мертенс, А. Нешитой, А. Пересада, Г. Підлісецький, П. Рогожин, П. Саблук, В. Савчук, О. Старіков, Т. Хачатуров, В. Хобта, В. Шевчук та інші.

В роботах О. В. Шубравської, О. Д. Гудзинського, П. М. Музики, П. Т. Саблука, П. І. Гайдучького, М. В. Зубця, Z. Z. Suleymenov, M. K. Asanaliyev, T. A. Taipov, S. A. Meldebekov, P. G. Pardey, J. M. Alston, V. W. Ruttan та ін. досліджено інвестиційну складову діяльності сільськогосподарських підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на сучасні виклики, з якими зіткнулася економіка України, в тому числі агробізнес в Україні, заслуговують більш детального вивчення обставин зміни інвестиційних механізмів діяльності сільськогосподарських підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка сучасної динаміки інвестиційної діяльності в аграрному секторі національної економіки,

ідентифікація існуючих проблем у цій сфері та обґрунтування вагомих напрямків державної та приватної політики, орієнтованих на активізацію інвестиційних процесів в агробізнесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна війна в Україні, яка призвела до падіння валового внутрішнього продукту України на рівні 30% [1], скорочення придатних до обробітку посівних площ через військові дії та забруднення великих територій сільськогосподарських площ вибухонебезпечними предметами тощо стали новим і визначальним чинником впливу на рівень ділової активності й інвестиційного клімату в Україні.

За висновками продовольчої та сільськогосподарської організації ООН після дев'яти місяців війни в Україні сільські домогосподарства все більше страждають від конфлікту, багато з них змушені скоротити або припинити сільськогосподарську діяльність [2].

За оцінкою Світового банку за 2022 рік [3], війна на території України вже призвела до загального збитку для сільського господарства в розмірі 2,2 млрд дол. Збитками розглядають часткові або повні знищення машин і обладнання, складських приміщень, худоби та багаторічних насаджень, а також викрадення матеріально-технічного обладнання та захоплення та забруднення сільськогосподарських угідь, що потребує їх звільнення, відновлення родючості ґрунтів та рекультивуації тощо.

До значних збитків агробізнесу в Україні від наслідків воєнних дій на території України експерти Світового банку віднесли також втрати виробництва, в т.ч незібраного врожаю озимих культур, підвищення собівартості сільськогосподарської продукції та зниження експортних цін сільськогосподарської продукції через експортні логістичні збої.

Актуальні події сьогодення зумовлюють нові виклики наукового дослідження проблеми інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні.

Як правило, під час подібних викликів на рівні держави мають відбуватись системні зміни у законодавстві, спрямовані на вирішення нагальних потреб у забезпечення підтримки та стійкості інвестиційних процесів в державі.

На сьогодні, основним законодавчим актом України, який визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України є Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII (надалі – Закон про інвестиційну діяльність) [4].

Інвестиційною діяльністю, згідно положень ст. 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність», є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Інвестиційна діяльність провадиться на основі:

- інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;
- державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів;
- іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;
- спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав.

Стаття 1 цього закону визначає, що **інвестиціями** є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

Такими цінностями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів);
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права інтелектуальної власності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");
- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;

- інші цінності.

Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень.

Враховуючи євроінтеграційні прагнення українського народу, доцільно відмітити, що за даними Європейської Комісії інвестиційна політика ЄС повинна:

- забезпечити рівні умови гри, щоб інвестори з ЄС за кордоном не зазнавали дискримінації та поганого поводження;
- полегшити інвестування шляхом створення передбачуваного та прозорого бізнес-середовища;
- заохочувати інвестиції, які підтримують сталий розвиток, повагу до прав людини та високі трудові та екологічні стандарти - це включає заохочення корпоративної соціальної відповідальності та відповідальної ділової практики;
- залучати міжнародні інвестиції в ЄС, одночасно захищаючи основні інтереси ЄС;
- зберегти право країн базування та приймаючих країн регулювати свою економіку в суспільних інтересах [5].

Такий підхід до визначення основних принципів інвестиційної політики Європейського союзу безумовно має бути реалізований і в Україні.

В цілому, проблематика інвестиційної діяльності в Україні до основних форм активізації інвестиційної діяльності відносить: податкове, фінансове та кредитне стимулювання; інфраструктурне та організаційне забезпечення інвестиційної діяльності; стимулювання конкретних інвестиційних проектів та програм; заохочення та захист іноземних та місцевих інвестицій.

Натомість ще до початку воєнних дій інвестиційний клімат в Україні мав тенденційний характер та завжди залежав від коливань курсу валют, цін на нафтопродукти, коливань експортних цін на зерно, врожайності, податкового навантаження, розвитку логістики та інфраструктури тощо.

Наразі факторами, які впливають на інвестиційну діяльність агробізнесу в Україні є: широкомасштабна війна на території України з усіма її негативними наслідками, в тому числі втрата чи забруднення територій, в тому числі родючих ґрунтів; відсутність системного підходу держави до вирішення актуальних проблем з підтримки агробізнесу в Україні;

залежність від природно-кліматичних умов, зміна клімату; недосконалий підхід до розвитку соціальної сфери села та відсутність модернізації інфраструктури сільських населених пунктів тощо.

На рівні держави неодноразово вживались деякі заходи щодо реалізації певних кроків щодо стимулювання інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні, запроваджувались програми підтримки та компенсації витрат сільськогосподарських товаровиробників з придбання сільськогосподарської техніки чи будівництва елеваторів та силосів для зберігання зерна, гранти для створення бізнесу (підтримка проекти висадки насаджень та проектів модульної теплиці).

У 2022 році державою були організовані програми забезпечення аграріїв засобами тимчасового зберігання зерна та обладнанням із завантаження / розвантаження рукавів, програму бюджетної субсидії (га) 21 467 отримувачам на 424 631,9 га; спеціальної бюджетної дотації за утримання корів надано 10247 отримувачам на 62 090 корів, програми надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, запущено у 2023 році програму Українського державного фонду підтримки фермерських господарств щодо надання кредитів не більше 1 млн. грн. на підтримку фермерських господарств.

Але такі програми мають дуже обмежене фінансування і не відповідають нагальним вимогам, перед якими постав на сьогодні агробізнес в Україні.

Ще до початку війни в Україні 16 лютого 2022 року Кабінет Міністрів України своєю постановою заснував Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, затвердив його Статут та забезпечив формування статутного капіталу [6].

Правовою основою діяльності вказаного фонду є Закон України «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві» [7], який набув чинності 24 листопада 2021 року. Закон передбачає низку можливостей, які можуть бути корисними для сільськогосподарських виробників, а також інвесторів і фінансових установ. Головною перевагою Закону для сільськогосподарських виробників є можливість отримати кредит від фінансової установи під гарантії Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві.

Однак послугами фонду зможуть скористатись невеличкі фермерські господарства, а великі агрохолдинги і компанії, які також потерпіли від наслідків війни в Україні не

мають можливості одержати часткові гарантії цього фонду на залучені ними кредитні кошти.

Тому актуальним на сьогодні є перегляд підходів до вдосконалення та запровадження ефективних механізмів інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні, з огляду на євроінтеграційний курс України по завершенню війни.

Враховуючи, що агробізнес в Україні забезпечує левову частку валютних надходжень в економіку України та є важливим фактором зростання ВВП України, напрями першочергових зусиль держави на підтримку агробізнесу в Україні повинні бути спрямовані, в першу чергу, на послабленні податкового навантаження агробізнесу, спрощення та гарантування державою кредитних механізмів залучення агробізнесом коштів на осучаснення виробництва, надання державою додаткових фінансових та інституційних гарантій агробізнесу, особливо тим підприємствам та фермерським господарствам, які постраждали від наслідків бойових дій чи грабежів врожаю та сільськогосподарської техніки.

На початок 2023 року, кроки держави у цьому напрямку виглядають не достатньо системними та організованими, хоча саме підтримка інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні є фактором забезпечення продовольчої безпеки держави і вагомою основою забезпечення підтримання обороноздатності усієї країни.

За підтримки іноземних партнерів України було створено інтерактивну мапу руйнувань агросектору України [8], щоб показати реальні збитки українського агросектору, завдані російською агресією, та допомогти агровиробникам зафіксувати скоєні проти їх підприємств воєнні злочини.

На даному етапі історичного парадигми розвитку нашої держави, достатньо складної, слід особливу увагу переймати досвід інших країн у повоєнній відбудові економіки держави.

Як історичний приклад поведінки держави під час воєнного стану наведемо приклад Великобританії, де під час Другої світової війни, «британців заохочували займатися домашнім сільським господарством, багато містян переїжджали, щоб працювати на фермах. Обробляли й засаджували буквально кожен клаптик вільної землі. Популярними були плакати із гаслом «Копай заради перемоги» [9]. Хоча зазначені вище заходи навряд чи допоможуть сьогодні усьому агробізнесу в Україні системно покращити свою інвести-

ційну діяльність як на час війни, так і в післявоєнний період.

В історичному контексті з кінця 1990-х років ЄС для постконфліктної реконструкції балканських країн та їх перед-вступної підготовки використовував такі програми як "PHARE", "OBNOVA", "SAPARD", "CARDS", а також ресурси Європейського інвестиційного банку та ЄБРР.

За планом Маршала для Європи в 1948–1953 рр. 91% американської допомоги надавалося у формі грантів.

План постконфліктної реконструкції для Боснії і Герцеговини на 1996–2004 роки передбачав надходження 82% міжнародної допомоги через грантове фінансування.

В 1985–2015 роках 20 країн із 35, в яких були збройні конфлікти, отримували допомогу з трастових фондів на безповоротній основі.

Однак досвід виходу інших держав із економічної кризи та післявоєнної відбудови економіки уже потрібно досліджувати і переймати системні та стратегічні рішення, ініціювати створення установ та фондів (в тому числі на основі грантової підтримки) із урахуванням сучасних вимог, реалій та досягнень технологічного прогресу.

Очевидно, що цілями забезпечення інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні як на міжнародному та державному, так і на приватному рівнях мають бути: вдосконалення законодавчої бази підтримки агробізнесу, встановлення податкових пільг та державних грантових дотацій, створення установ та фондів з підтримки інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні, створення системи відтворення та покращення родючості ґрунтів, особливо тих, які постраждали внаслідок воєнних дій; подальше заохочення державою забезпечення продовольчої безпеки на національному рівні; соціальний захист та забезпечення реальних умов життя сільського населення, де в основному і проживає основна робоча сила сільськогосподарських товаровиробників; розвиток соціальної сфери сільських населених пунктів та модернізація їх інфраструктури, пристосованої до сучасних реалій.

І такі цілі мають бути реалізовані системними діями на рівні держави.

Тому на даному етапі необхідно законодавчо затвердити Всеукраїнську програму відновлення сільськогосподарського виробництва в Україні і створити для спеціальний колегіальний орган – Національна агенція з питань відновлення сільськогосподарського

виробництва в Україні (надалі – Агенція), до діяльності якої залучити в як міжнародні профільні організації так і фахівців. І уповноважити вказану агенцію виконувати Програму, за необхідності вносити пропозиції на її вдосконалення та модернізацію.

Строк дії такої Програми має становити 10 років, із обов'язковим її переглядом кожні 2 роки, враховуючи необхідність її доопрацювання та вдосконалення на основі досвіду її виконання та реалізації.

Надати широкі організаційні повноваження цій Агенції, надати матеріально-технічну державну підтримку, та тимчасово на певний строк надати можливість ініціювати перед парламентом та Кабінетом Міністрів України (тимчасове право законодавчої ініціативи) на особливих умовах та в межах напрямку діяльності щодо внесення необхідних змін у закони та підзаконні нормативно-правові акти, необхідні для системного вдосконалення інвестиційної діяльності агробізнесу.

Слід відмітити, що Світовий банк серед пріоритетних заходів для агросектору в Україні на етапі відновлення економіки вбачає наступні:

- продовження політики етапу надання допомоги, щоб забезпечити доступність кредитів для фермерів;
- продовження моніторингу цін на ресурси (включаючи паливо), щоб гарантувати доступ для агровиробників;
- надання агровиробникам необхідної ринкової інформації;
- надання фінансової підтримки дрібним фермерам;
- розробка планів розвитку сталого та кліматично розумного сільського господарства, що оптимізує використання іригаційних систем [10].

Однак, в даному випадку Світовий банк оминув своєю увагою проблеми логістики із експорту зерна та проблеми нерівномірного зростання цін на паливно-мастильні матеріали, з якими довелося зіткнутися агробізнесу в Україні після початку військових дій на території України.

Водночас, на нашу думку, пріоритетними напрямками забезпечення інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні в короткостроковій перспективі (на найближчі п'ять років) є:

- відбудова зруйнованої внаслідок воєнних дій інфраструктури та відновлення природного середовища;
- реконструкція житлового фонду та вдосконалення соціальної сфери села та

забезпечення підвищення рівня надання соціальних послуг в сільських населених пунктах;

– встановлення на законодавчому рівні нульової ставки податку на прибуток для підприємств, в тому іноземних інвесторів, які інвестують в розвиток та вдосконалення логістичних маршрутів та інфраструктури експорту зерна в Україні;

– активізація на рівні міністерств та відомств переговорів та досягнення на міждержавному рівні конкретних домовленостей шляхом укладення міждержавних договорів щодо організації, створення та інвестування в розбудову нових логістичних маршрутів щодо експорту зерна;

– забезпечення сталих цін на паливно-мастильні матеріали із закріпленими гарантованими цінами на них для агробізнесу в Україні (створення законодавчих механізмів із гарантіями держави на закупівлю за сталими цінами паливно-мастильних матеріалів та надання дотацій на компенсацію витрат агробізнесу на придбання паливно-мастильних матеріалів);

– створення Фонду інвестиційної реновації агробізнесу в Україні (скорочено - ФІРА), який оперативіно, компетентно, фахово розробляв би конкретні програми розвитку окремих напрямків відновлення інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні та контролював їх виконання, систематично переглядав би з метою подальшого їх вдосконалення.

На нашу думку, створення ФІРА із залученням фахівців на міжнародному рівні, посадовців держав партнерів, за аналогією із зустрічами у форматі «Рамштайн» [11], мало б сприяти ефективному процесу обговорення та реалізації шляхів розвитку інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні, як основної частки в структурі українського експорту, нарівні із забезпеченням обороноздатності нашої держави.

Висновки. З огляду на викладене, основними напрямками розвитку інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні на сьогодні є: збільшення обсягів виробництва та підвищення його продуктивності за рахунок інвестицій в запровадження сучасних технологій; підвищення родючості ґрунтів, підтримка біологічного потенціалу рослин і тварин (розвиток насіннєвих та племінних установ), фінансування соціальної сфери сільських населених пунктів та осучаснення їх інфраструктури, вдосконалення системи фінансового оздоровлення підприємств, створення ефективних фондів підтримки та розвитку сільськогосподарських товаровиробників та їх об'єднань.

Активізація державою механізмів вдосконалення інвестиційної діяльності аграрних підприємств матиме позитивні наслідки не тільки для населення України (забезпечення робочими місцями, сплата податків, забезпечення продовольчої національної безпеки), а й для держави в цілому як одного із ключових суб'єктів вирішення глобальних питань подолання голоду.

Крім того, в оцінках інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств доцільно застосовувати наступні методичні підходи, які передбачають: обов'язкову оцінку ефективності інвестицій на всіх етапах і стадіях інвестиційної діяльності; оцінку ефективності інвестиційної діяльності здійснювати на засадах проектного аналізу, а на макрорівні – за експертними оцінками, які забезпечують комплексність аналізу, врахування масштабу, напрямів і пріоритетів інвестиційної діяльності, оцінку інвестиційного клімату, умов інвестиційної діяльності та інвестиційної привабливості; оцінку джерел фінансування інвестицій, рівень технологічного прогресу та інновації у сфері сільськогосподарського виробництва. Багатогранність та різноманітність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств вимагає глибшого наукового дослідження, здійснення оцінок шляхом використання сукупності методів, підходів і статистичних даних.

Активізація інвестиційної діяльності у сільськогосподарському виробництві має спрямовуватися на економічно виправдане стимулювання оновлення агробізнесом їх матеріально-технічної бази і запровадження новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на інноваційній основі, поліпшення інфраструктури аграрного виробництва тощо. Першочерговими напрямками державної політики у цьому аспекті мають бути запровадження виваженої та прозорої пільгової податкової політики держави, подальше вдосконалення кредитування сільськогосподарських виробників; створення сприятливих умов для залучення інвестицій на виробництво біопалива, екологічно чистої та органічної продукції, створення та використання об'єктів зеленої енергетики, заохочення формування системи сільськогосподарських і обслуговуючих кооперативів; стимулювання інвестування в АПК; забезпечення ефективного державного та громадського контролю за виконанням державних цільових програм у сільському господарстві та використанням бюджетних коштів на їх реалізацію; боротьба

з корупцією; стимулювання розроблення інвестиційних проектів з розвитку ринків сільськогосподарської продукції та системи експортної зернової логістичної інфраструктури, створення фонду інвестиційної реновації агробізнесу в Україні та Національна агенція з питань відновлення сільськогосподарського виробництва в Україні із наданням спектру широких повноважень на розробку та реалізацію програм розвитку інвестиційної діяльності агробізнесу в Україні.

Тому теоретичні й практичні проблеми дослідження питання у інвестиційної діяль-

ності агробізнесу в Україні завжди посідали і будуть посідати чільне місце у системі наукових досліджень, а на нинішньому етапі технологічного розвитку та історичних подій вони не втратили своєї актуальності. І для будь-якої держави інвестиційна діяльність як важлива складова розвитку національної економіки, особливо у час війни та у повоєнний період відбудови економічної системи держави, завжди виступатиме об'єктом пильної уваги науковців і основних суб'єктів інвестиційної діяльності як на державному, так і приватному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Падіння ВВП України за підсумком 2022 року оцінюється на рівні 30,4% [$\pm 2\%$]. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=MinekonomikiPoperedno>.
2. FAO. 2022. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine – Findings of a nationwide rural household survey, December 2022. Rome. URL: <https://www.fao.org/documents/card/en/c/cc3311en>.
3. World Bank. 2022. Ukraine: Rapid Damage and needs assessment. Washington. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099445209072239810/P17884304837910630b9c6040ac12428d5c>.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
5. The official site of European Commission. Investment URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/accessing-markets/investment_en.
6. Уряд створив Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-stvoriv-fond-chastkovogo-garantuvannya-kreditiv-u-silskomu-gospodarstvi>.
7. Закон України від 04.11.2021 № 1865-IX «Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1865-20#Text>.
8. Інтерактивна мапа руйнувань агросектору. URL: <https://www.agrirecovery.com.ua>.
9. Під час Другої світової британці теж пережили бомбардування, нестачу їжі та пального. Сперечалися, хто більший патріот, але згуртувались і вистояли. Ось як це було – в архівних фото. URL: <https://babel.ua/texts/79629-pid-chas-drugoji-svitovoji-britanci-tezh-perezhilli-bombarduvannya-nestachu-jizhi-ta-palnogo-sperechalisya-hto-bilshiy-patriot-ale-zgurtuvalis-i-vistoyal-i-os-yak-ce-bulo-v-arhivnih-foto>.
10. Допомога, відновлення та стійка відбудова надання допомоги Україні у задоволенні невідкладних та середньострокових економічних потреб. Неофіційний концептуальний документ, підготовлений працівниками Групи Світового банку Представлений в якості контексту для Міністерського круглого столу на підтримку України на Весняних зборах МВФ і Світового банку 2022 року. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099547405052230400/pdf/IDU063b2f81900861047a70b5540e3e950f93a8c.pdf>.
11. Зустрічі у форматі «Рамштайн» (англ. Ramstein Meetings) – серія дипломатичних зустрічей міністрів оборони кількох десятків країн світу, що відбулися з метою синхронізації та прискорення надання військової зброї Україні для протистояння російському повномасштабному вторгненню та обговорення питань підтримки України після закінчення війни. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D1%87%D1%96_%D1%83_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96_%C2%AB%D0%A0%D0%B0%D0%BC%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BD%C2%BB.
12. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. Інвестиційний аналіз : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 276 с. ISBN 978-617-511-303-5.
13. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
14. Гальчинський А. С., Геєць В. М., Кінах А. К., Семиноженко В. П. Інноваційна стратегія українських реформ. Київ : Знання України, 2002. 336 с.
15. Шубравська О. В. та ін. Ресурсні можливості розвитку аграрного сектора економіки України / за ред. О. В. Шубравської ; НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». Київ : ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України», 2017. 439 с.
16. Саблук П. Т. Агроекономічні трансформації в Україні: напрями та перспективи розвитку. Київ : Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки», 2016. 368 с.

REFERENCES:

1. The fall in the GDP of Ukraine by the end of 2022 is estimated at the level of 30.4% [$\pm 2\%$]. Available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=MinekonomikiPoperedno>.
2. FAO. 2022. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine – Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. Rome. Available at: <https://www.fao.org/documents/card/en/c/cc3311en>.
3. World Bank. 2022. Ukraine: Rapid Damage and needs assessment. Washington. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099445209072239810/P17884304837910630b9c6040ac12428d5c>.
4. Law of Ukraine "On Investment Activity" dated September 18, 1991 No. 1560-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
5. The official site of the European Commission. Investment. Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/help-exporters-and-importers/accessing-markets/investment_en.
6. The government created the Fund for partial guarantees of loans in agriculture. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-stvoriv-fond-chastkovogo-garantuvannya-kreditiv-u-silskomu-gospodarstvi>.
7. Law of Ukraine dated November 4, 2021 No. 1865-IX "On the Fund for Partial Guarantee of Loans in Agriculture". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1865-20#Text>.
8. Interactive map of destruction of the agricultural sector. Available at: <https://www.agrirecovery.com.ua>.
9. During World War II, the British also experienced bombings, food and fuel shortages. They argued about who was a greater patriot, but they rallied and persevered. This is how it was - in archival photos. Available at: <https://babel.ua/texts/79629-pid-chas-drugoji-svitovoji-britanci-tezh-perezhili-bombarduvannya-nestachu-jizhi-ta-palnogo-sperechalisya-hto-bilshiy-patriot-ale-zgurtuvalis-i-vistoyali-os-yak-ce-bulo-v-arhivnih-foto>
10. Assistance, restoration and sustainable reconstruction of assistance to Ukraine in meeting immediate and medium-term economic needs. Informal concept paper prepared by World Bank Group staff Presented as context for the Ministerial Roundtable in Support of Ukraine at the 2022 IMF/World Bank Spring Meeting. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099547405052230400/pdf/IDU063b2f81900861047a70b5540e3e950f93a8c.pdf>.
11. Ramstein Meetings – a series of diplomatic meetings of defense ministers of several dozen countries of the world, held with the aim of synchronizing and speeding up the delivery of military weapons to Ukraine to resist a full-scale Russian invasion and discussing issues of support for Ukraine after the end of the war. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D1%87%D1%96_%D1%83_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96_%C2%AB%D0%A0%D0%B0%D0%BC%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BD%C2%BB.
12. Moiseyenko I., Revak I., Myskiv G., Chaplyak N. (2019) Investment analysis: training. manual. Lviv: LvDUVS, 276 p. ISBN 978-617-511-303-5.
13. Mayorova T. V. (2009) Investment activity: a textbook. Kyiv: Center for Educational Literature, 472 p.
14. Galchynskiy A. S., Geets V. M., Kinakh A. K., Seminozhenko V. P. (2002) Innovative strategy of Ukrainian reforms. Kyiv: Knowledge of Ukraine, 336 p.
15. Shubravska O.V. and others (2017) Resource opportunities for the development of the agrarian sector of the economy of Ukraine / [under the editorship O.V. Shubravska; National Academy of Sciences of Ukraine, State University "Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine". Kyiv: State University "Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine", 439 p.
16. Sabluk P. T. (2016) Agro-economic transformations in Ukraine: directions and prospects of development. Kyiv: National. of science center "Agrarian Institute of Economics", 368 p.